RETSMØDERAPPORT
i sag C-115/88 *

I — Faktiske omstændigheder, retsforhandlinger og sagens retlige baggrund

A — *Faktiske omstændigheder*

1. *Retsforhandlinger i hovedsagen*

Ægtefællerne Hans-Heinz Reichert og Ingeborg Kockler, som er tyske statsborgere med bopæl i Schwalbach, Forbundsrepublikken Tyskland, ejer faste ejendomme i Domaine de Montjoyeux, Antibes (departementet Alpes-Maritimes, Frankrig). De ønskede, at selve ejendomsretten til ejendommene i form af en gaveoverdragelse skulle overgå til deres søn, Mario Peter Antonio Reichert, der også er tysk statsborger og også har bopæl i Schwalbach, Forbundsrepublikken Tyskland. Gaveoverdragelsen skete ved et dokument oprettet for notar i Creutzwald (departementet Moselle, Frankrig).

Dresdner Bank AG, der har hjemsted i Frankfurt am Main (Forbundsrepublikken Tyskland), anfægtede denne gaveretshandel ved indbringelse af et almindeligt omstødelsessøgsmål (actio pauliana) i medfør af artikel 1167 i den franske code civil for Tribunal de grande instance de Grasse (departementet Alpes-Maritimes, Frankrig), i hvis retskreds de omhandlede faste ejendomme er beliggende.

Som hjemmel for at indbringe søgsmålet for Tribunal de grande instance de Grasse henviste Dresdner Bank til artikel 16, nr. 1, i konventionen af 27. september 1968 om retternes kompetence og om fuldbyrdelse af retsafgørelser i borgerlige sager, herunder handelssager; denne bestemmelse er sålydende: »Enekompetente, uden hensyn til bopæl, er i sager om rettigheder over fast ejendom samt om leje eller forpagtning af fast ejendom, retterne i den kontraherende stat, hvor ejendommen er beliggende«.

Ved dom af 20. februar 1987 erklærede Tribunal de grande instance de Grasse sig kompetent i henhold til denne bestemmelse. Denne dom har ægtefællerne Reichert imidlertid kæret til Cour d'appel d'Aix-en-Provence, der har forelagt Domstolen et præjudicielt spørgsmål vedrørende fortolkningen af artikel 16, nr. 1.

2. *Hovedsagen for Cour d'appel d'Aix-en-Provence*

For Cour d'appel d'Aix-en-Provence — som allerede for Tribunal de grande instance de Grasse — har ægtefællerne Reichert gjort gældende, at bestemmelserne i artikel 16, nr. 1, i konventionen af 27. september 1968 ikke finder anvendelse på den sag, Dresdner Bank har anlagt mod dem, idet sagen ikke angår »rettigheder over fast ejendom«, men efter sin art vedrører obligatoriske rettigheder. Subsidiært — og for det tilfælde, at kompetencespørgsmålet findes at kunne løses ved anvendelse af bestemmelsen i konventionens artikel 5, nr. 3, hvorefter en per-

* Processprog: fransk.

son i sager om erstatning uden for kontrakt kan sagsøges »ved retten på det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået« — har ægtefællerne Reichert gjort gældende, at det er Tribunal de Metz, i hvis retskreds dokumentet blev oprettet for notar, der må anses for at være rette værneting.

Dresdner Bank har henholdt sig til sin oprindelige fortolkning af konventionens artikel 16, nr. 1, og har med hensyn til artikel 5, nr. 3, anført, at også hvis dette kriterium anvendes, er Tribunal de Grasse rette værneting, for så vidt som skadetilføjelsen, nemlig det forhold at den faste ejendom udgik af ægtefællerne Reicherts formue, foregik i dennes retskreds.

B — *Sagens retlige baggrund*

Bruxelles-konventionens artikel 2 har følgende indhold: »Med forbehold af bestemmelserne i denne konvention skal personer, der har bopæl på en kontraherende stats område, uanset deres nationalitet, sagsøges ved retterne i denne stat«. I afsnit II, afdeling 5, anføres imidlertid en række tilfælde af enekompetence, der kan føre til andet værneting. Det bestemmes navnlig i artikel 16, nr. 1: »Enekompetente, uden hensyn til bopæl, er i sager om rettigheder over fast ejendom samt om leje eller forpagtning af fast ejendom, retterne i den kontraherende stat, hvor ejendommen er beliggende«. Efter konventionens artikel 5, nr. 3, der også påberåbes såvel af de sagsøgte som af sagsøgeren i hovedsagen, kan »En person, der har bopæl på en kontraherende stats område, ... sagsøges i en anden kontraherende stat ... 3. i sager om erstatning uden for kontrakt, ved retten på det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået...«.

Cour d'appel d'Aix-en-Provence har herefter forelagt Domstolen følgende spørgsmål:

»Skal det forhold, at Bruxelles-konventionen i sager om rettigheder over fast ejendom samt om leje eller forpagtning af fast ejendom gør retterne i den kontraherende stat, hvor ejendommen er beliggende, enekompetente, forstås således, at konventionen herved regulerer kompetencespørgsmålet uden henvisning til inddelingen af søgsmålene i sager om obligatoriske rettigheder, sager om tinglige rettigheder og sager om blandede rettigheder, og at der kun tages hensyn til det underliggende retsforhold, dvs. indholdet af de omtvistede rettigheder, således at den dermed opstillede kompetenceregel gør det muligt for en kreditor, der anfægter retshandler, som hans debitor har indgået under resstridig tilsidesættelse af kreditors rettigheder — i det foreliggende tilfælde en gave i form af tinglige rettigheder over fast ejendom — at anlægge sag ved retten i den kontraherende stat, hvor ejendommen er beliggende?«

Den af Cour d'appel d'Aix-en-Provence afsagte dom er registreret på Domstolens Justitskontor den 11. april 1988.

I medfør af artikel 20 i protokollen vedrørende statutten for EØF-Domstolen er der indgivet skriftlige indlæg af den franske regering ved Régis de Gouttes, bistået af Géraud de Bergues, som befuldmægtigede, af den tyske regering ved Christof Böhmer som befuldmægtiget, af den britiske regering ved J. A. Gensmantel, Treasury Solicitor's Department, bistået af C. L. Carpenter, Lord Chancellor's Department, som befuldmægtigede, af den italienske regering ved avvocato dello Stato Oscar Fiumara som befuldmægtiget, og af Kommissionen for De Europæiske Fællesskaber ved Georgios Kremlis, Kommissionens Juridiske Tjeneste, bistået af Giorgio Cherubini, italiensk

tjenstemand tilknyttet Kommissionen inden for rammerne af udvekslingsordningen for medlemsstaternes tjenestemænd, som befuldmægtigede.

På grundlag af den refererende dommers rapport og efter at have hørt generaladvokaten har Domstolen besluttet at indlede den mundtlige forhandling uden forudgående bevisførelse.

I henhold til procesreglementets artikel 95, stk. 1 og 2, har Domstolen den 8. maj 1989 besluttet at henvise sagen til Femte Afdeling.

II — Sammenfatning af indlæggene for Domstolen

A — Det bemærkes indledningsvis, at Den Franske Republiks regering foreslår, at det stillede spørgsmål deles i to og omformuleres som følger:

»1) Skal begrebet 'sager om rettigheder over fast ejendom' i artikel 16, nr. 1, i Bruxelles-konventionen af 27. september 1968 fortolkes i overensstemmelse med de kontraherende staters ret eller på grundlag af konventionens principper og mål?

2) Omfatter begrebet 'sager om rettigheder over fast ejendom' i Bruxelles-konventionens artikel 16, nr. 1, et almindeligt omstødelsessøgsmål (actio pauliana), hvorunder en kreditor påstår en gaveretshandel, som hans debitorer har foretaget vedrørende en fast ejendom, omstødt?«

Indlæggene i sagen følger også dette mønster.

Den franske og den tyske regering har anført, at begrebet »sager om rettigheder over fast ejendom«, i konventionens artikel 16, nr. 1, skal fortolkes selvstændigt. Ifølge den franske regering har Domstolen allerede fulgt denne fremgangsmåde i dom af 15. januar 1985, Rösler mod Rottwinkel (241/84, Sml. s. 99) vedrørende begrebet »leje eller forpagtning af fast ejendom«, der anvendes i samme bestemmelse. En sådan fortolkning må så meget mere være den rette, som begrebet tinglig ret ikke defineres på samme måde i de forskellige medlemsstater.

Også den tyske regering har anført, at begrebet bør fortolkes selvstændigt, idet Domstolen ofte har fortolket konventionens materielle begreber selvstændigt; dette er så meget mere påkrævet, som der er tale om et processuelt begreb.

Kommissionen har anført, at den bedste løsning ville være at definere selve begrebet actio pauliana selvstændigt. Dette er dog meget vanskeligt, eftersom begrebet ikke kendes i alle stater, eller det er omtvistet, hvorledes det skal karakteriseres, selv i Frankrig. Man må på denne baggrund tage stilling til, om actio pauliana som udformet i fransk ret er en sag om »rettigheder over fast ejendom« i artikel 16, nr. 1's forstand, når søgsmålet vedrører fast ejendom.

B — De regeringer, der har indgivet skriftlige indlæg, såvel som Kommissionen, har alle anført, at Dresdner Banks søgsmål mod ægtefællerne Reichert ikke er en sag om rettigheder over fast ejendom i artikel 16, nr.

1's forstand. De fremførte begrundelser kan inddeles i tre grupper.

a) Det gøres for det første gældende, at actio pauliana ikke falder ind under konventionens artikel 16, nr. 1, da søgsmålet, selv om det anlægges med henblik på omstødelse af en retshandel vedrørende en fast ejendom, ikke er et søgsmål, der vedrører tinglige rettigheder. Den franske, italienske og tyske regering, Det Forenede Kongeriges regering samt Kommissionen har hævdet denne opfattelse.

Den franske regering har anført, at begrebet fast ejendom må være udgangspunktet for en definition af begrebet tinglige rettigheder over fast ejendom. Herved forstås således en ret, der giver umiddelbare beføjelser over en ejendom, f.eks. beføjelsen til at afhænde ejendommen eller til at bruge den. Ved actio pauliana tillægges kreditor imidlertid ingen ret over en ejendom, eftersom proceskravet alene er, at en retsakt, der er indgået til skade for kreditors rettigheder, kendes uden retsvirkning i forhold til denne kreditor. Den omstændighed, at søgsmålet vedrører en overdragelse af tinglige rettigheder over fast ejendom, har ingen betydning for kompetencekriteriet.

Den italienske regering har anført, at det som betingelse for at antage, at der er værneting i henhold til artikel 16, nr. 1, må kræves, at »tvisten reelt og i snæver forstand kan anses for at vedrøre tinglige rettigheder over fast ejendom«.

Det Forenede Kongeriges regering har anført, at actio pauliana meget vel kan vedrøre andre rettigheder end rettigheder over en fast ejendom. Det forhold, at den anfægtede retshandel vedrører en fast ejendom, er en rent faktisk omstændighed; det afgørende i sagen er kreditors ret til ikke at blive berøvet sit fyldestgørelsesgrundlag.

Den tyske regering har ligeledes anført, at artikel 16, nr. 1, ikke finder anvendelse, blot fordi et søgsmål vedrører en tinglig ret over fast ejendom; den tinglige ret skal være selve grundlaget for søgsmålet.

De anførte opfattelser deles af Kommissionen.

b) *Den italienske og tyske regering, Det Forenede Kongeriges regering* såvel som *Kommissionen* har anført, at lovgrunden for artikel 16, nr. 1, ikke er den samme som for actio pauliana. De har under henvisningen til rapporten fra det sagkyndige udvalg, der udarbejdede konventionen (Jenard-Rapporten, EFT C 59 af 5.3.1979, s. 1), og til rapporten fra den arbejdsgruppe, der udarbejdede udkastet til konventionen vedrørende Kongeriget Danmarks, Irlands og Det Forenede Kongeriges tiltrædelse af konventionen (Schlosser-Rapporten, EFT C 59 af 5.3.1979, s. 71), anført, at bestemmelsen i artikel 16, nr. 1, er begrundet i processuelle hensyn, idet det i sager om rettigheder over fast ejendom ofte er nødvendigt at foretage efterprøvelser og undersøgelser samt indhente sagkyndige udtalelser på stedet. Desuden gælder der i disse tilfælde ikke sjældent sædvaner, som i almindelighed kun er kendt af retten på det sted, hvor den faste ejendom er beliggende. Den faste ejendom er i øvrigt altid undergivet de gældende bestemmelser på det sted, hvor ejendommen er beliggende.

De nævnte regeringer og Kommissionen har endvidere på den anden side anført — som det også anføres i Schlosser-Rapporten, jfr. ovenfor — at en række søgsmål, f.eks. vedrørende ugyldighed eller ophævelse af en kontrakt vedrørende en tinglig ret over fast ejendom, ikke dermed er omfattet af artikel 16, nr. 1.

Det således anførte taler i det hele imod at henføre actio pauliana under værnetinget i henhold til artikel 16, nr. 1, idet actio pauliana — som et søgsmål vedrørende obligatoriske rettigheder — udviser fælles træk i de fleste af de berørte retsordener.

c) *Det Forenede Kongeriges* og *Forbundsrepublikken Tysklands regeringer* har understreget, at artikel 16, nr. 1, skal fortolkes snævert, dels fordi bestemmelsen er en undtagelse fra hovedreglen i artikel 2, hvorefter personer normalt skal sagsøges ved retterne i deres bopælsstat, dels fordi bestemmelsen hjemler en enekompetence.

Det Forenede Kongeriges regering har anført, at denne opfattelse i øvrigt svarer til den, Domstolen har lagt til grund i dommen af 14. december 1977, Sanders mod Van der Putte (73/77, Sml. s. 2383), såvel som i den ovenfor nævnte dom af 15. januar 1985, Rösler mod Rottwinkel.

Forbundsrepublikken Tysklands regering har anført, at man ved en for vid fortolkning af artikel 16, nr. 1, risikerer at tilsidesætte hensynet til de sagsøgte.

C — *Kommissionen* har fremført en række argumenter til støtte for en eventuel anvendelse af konventionens artikel 5, nr. 3, hvorefter en person også kan sagsøges »i sager om erstatning uden for kontrakt, ved retten på det sted, hvor skadetilføjelsen er foregået«. Kommissionen har anført, at svigsbetingelsen er fælles for de retsordener, der anerkender actio pauliana. Efter Kommissionens opfattelse kan værnetinget således muligvis støttes på artikel 5, nr. 3, på betingelse af dels, at der foreligger skadesforsæt, dels at der er lidt et tab. På grundlag af en selvstændig fortolkning af konventionen anser Kommissionen det således for muligt at betragte actio pauliana som et søgsmål vedrørende erstatning uden for kontrakt.

Kommissionen har endvidere nævnt muligheden af at anvende konventionens artikel 24, der vedrører sikrende retsmidler, idet nogle forfattere henregner actio pauliana til de sikrende retsmidler.

F. Grévisse
Refererende dommer